

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Anne-Mari Kaitemo

”Marhaba!”, ”Buorre Beaivi!”

Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa Tampereella.

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi AMK

Sosiaalialan tutkinto- ohjelma

Opinnäytetyö

9.4.2019

Tekijä(t) Otsikko	Anne-Mari Kaitemo ”Marhaba!”, ” Buerre Beaivi!” – Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa Tampereella.
Sivumäärä Aika	31 sivua + 1 liite 9.4.2019
Tutkinto	Sosionomi AMK
Tutkinto-ohjelma	Sosiaaliala
Suuntautumisvaihtoehto	Sosionomi AMK
Ohjaaja(t)	Lehtori Seija Mäenpää Lehtori Sylvia Hakari
<p>Tässä opinnäytetyössä tutkin monikulttuurista työskentelyä, sekä kulttuurisensitiivistä työotetta eri kieli- ja kulttuuritaustaisten asiakkaiden kanssa Tampereella. Teoriaosuudessa avaan Tampereen kaupungin yleisiä linjauksia liittyen työskentelyyn eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten ja perheiden kanssa.</p> <p>Maahanmuuton lisääntyessä varhaiskasvatuksen piirissä olevilla asiakkailla on erilaisia tarpeita, niin kielen oppimisen, kuin maamme kulttuuriin kasvamisen kanssa. Avainasemassa lasten kanssa työskennellessä on yhteistyö huoltajiin. Hyvän yhteistyön avulla huoltajien kanssa voimme tarjota lapselle parhaan mahdollisen lapsuuden. Toisinaan tiedonkulku huoltajille voi olla haastavaa esimerkiksi puutteellisen kielitaidon vuoksi. Kasvattajien kulttuurisensitiivinen työote on merkittävässä roolissa, sekä kasvattajan avoin suhtautuminen vieraita kulttuureita kohtaan. Kotouttaminen on myös osa varhaiskasvatusta.</p> <p>Opinnäytetyössä peilaan varhaiskasvatuksessa tehtävää työtä mm. varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja varhaiskasvatustakiin. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten asiakkaiden kanssa on huomioitava myös muita lakeja, kuten kielilaki ja kotouttamislaki.</p> <p>Opinnäytetyöni on tehty yhteistyössä Tampereella Tesoma-Tohloppi päiväkodin kanssa. Henkilöstölle tekemieni teemahaastattelujen avulla olen kerännyt aineistoa, joista olen koonnut sisältöanalyysin. Saamani aineiston perusteella pohdin, onko nykyinen toimintamalli riittävä vai kumpuaako henkilöstöhaastattelusta teemoja, joiden avulla varhaiskasvattajien työtä voitaisiin tarvittaessa tukea enemmän ja mitä nämä tuki keinot sitten olisivat.</p> <p>Opinnäytetyö prosessi alkoi jo maaliskuussa 2018 teorian keruulla. Henkilöstöhaastattelut sain käyntiin maaliskuussa 2019. Työn teoriaosuudessa käsittelen monikulttuurisuutta ja maahanmuuttoa yleisellä tasolla. Avaan myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esitettyjä käsitteitä kuten laaja-alaista osaamista, sekä oppimisen osa-alueita rinnastaen niitä monikulttuuriseen työskentelyyn.</p>	
Avainsanat	varhaiskasvatus, monikulttuurisuus, kotouttaminen, kulttuurisensitiivisyys.

Author(s) Title	Anne-Mari Kaitemo Multiculturalism in Early Childhood Education in Tampere.
Number of Pages Date	31 pages + 1 appendice 9 April 2019
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social services
Specialisation option	Social services
Instructor(s)	Senior Lecturer Seija Mäenpää Senior Lecturer Sylvia Hakari
<p>This thesis studies multicultural work and the cultural sensitive approach with clients of varying linguistic and cultural backgrounds in Tampere.</p> <p>The theoretical part presents the general guidelines of the City of Tampere for working with children and families of different linguistic and cultural backgrounds in early childhood education. As immigration increases, clients in early childhood education have different needs when it comes to learning a new language or socially integrating into our country's culture. Co-operation with guardians is an important part of early childhood education. Through good co-operation with the guardians we can offer the child the best possible childhood. Occasionally, the flow of information to guardians can be challenging, for example, due to lack of language skills.</p> <p>The culture-sensitive attitude of the educator is important. Child integration is also part of early childhood education. The thesis focuses on the basics of the early childhood education plan and the Early Childhood Education Act.</p> <p>The thesis was made in cooperation with the Tesoma-Tohloppi kindergarten in Tampere. The material was collected by organizing theme interviews with educators. On the basis of the analysed interview data, it was possible to consider whether to make any changes to the current operating model and combine the two sentences how to support the work of educators more.</p> <p>The thesis process started already in March 2018 with the collection of theory. The interviews were started in March 2019. The theoretical part of the thesis deals with multiculturalism and immigration in general.</p> <p>The thesis also defines and explains the concepts of the Early Childhood Plan, such as broad-based skills and the different areas of learning and relates them to multicultural work.</p>	
Keywords	Early education, multicultural, integration, cultural sensitivity.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatussuunnitelman mukaista työskentelyä	2
2.1	Suomalainen varhaiskasvatus	2
2.2	Varhaiskasvatus Tampereella	3
3	Monikulttuurisuus Suomessa	4
3.1	Maahanmuuton taustat	5
3.2	Kotouttaminen	6
4	Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa	8
4.1	Yhteistyö huoltajien kanssa	9
4.2	Kotouttaminen varhaiskasvatuksessa	12
4.3	Kielikasvatus varhaiskasvatuksen osana	14
4.4	Katsomuskasvatus varhaiskasvatuksen osana.	18
5	Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät ja toteutus	20
5.1	Aineiston keruu ja analyysi	20
5.2	Opinnäytetyön toteutus	21
5.2.1	Teemahaastattelu	21
5.3	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettiset huomiot	22
6	Tutkimuksen tulokset	23
6.1	Yhteistyö huoltajien kanssa	23
6.2	Lapsen kielellisen kehityksen tukeminen	24
6.3	Kulttuurisensitiivinen työote	25
6.4	Katsomuskasvatus	26
7	Johtopäätökset	26
7.1	Yhteistyö huoltajien kanssa	27
7.2	Lapsen kielellisen kehityksen tukeminen	27
7.3	Kulttuurisensitiivinen työote	28

7.4	Katsomuskasvatus	28
8	Pohdintaa	29
	Lähteet	31
9	Liitteet	1
	Liite1. Haastattelukaavake	1

1 Johdanto

Vuoden 2015 pakolaisaallon myötä monikulttuurisuus nousi Suomessa suurempaan tietoisuuteen ja herätti uutisointia ja keskustelua (Niemeläinen 2015; Tuomela 2015). Maahanmuuttajien Suomeen muutto on muuttanut suomalaista yhteiskuntaa monikulttuurisemmaksi. Maahanmuuttajien joukossa on varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvia lapsia, joille meidän tehtävänä on tarjota laadukasta varhaiskasvatusta. Suomessa jokaisella alle kouluikäisellä on oikeus varhaiskasvatukseen (Varhaiskasvatuslaki.540/2018).

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen varhaiskasvatuksen eri kieli- ja kulttuuritaustaisia asiakkaita, sekä varhaiskasvatukseen vaikuttavia tekijöitä heidän osaltaan. Se, kuinka perhe ja lapsi tulee kohdatuksi varhaiskasvatuksessa, on pitkälti kiinni myös kasvattajan kulttuurisensitiivisestä työskentelytavasta. Lisäksi käsittelen lapsen kotouttamista ja siihen liittyviä toimintamalleja. Varhaiskasvatuksessa tärkeässä roolissa on myös perheiden kanssa tehtävä yhteistyö, jotta eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen ja perheen integroituminen sujuisi mahdollisimman helposti uuteen kulttuuriin ja uusiin tapoihin. Varhaiskasvatus on tärkeä vaihe lapsuudessa, sekä lapsen identiteetin muodostumiselle. Monikulttuurisuutta kohdataan jokaisessa päiväkodissa liittyen jokaisen perheen omaan perhekulttuuriin. Työssäni keskityn eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten ja perheiden kohtaamiseen. Kulttuurisensitiivisellä työotteella pystymme tarjoamaan lapselle ja perheelle miellyttävän kokemuksen varhaiskasvatuksesta, sekä samalla toimimme oman kulttuurimme edustajina.

Tavoitteena opinnäytetyölläni on tuottaa Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnittelijoille ja henkilöstölle tietoa monikulttuurisesta työstä varhaiskasvatuksessa. Työssä käyttämäni teorian ja varhaiskasvatuksen henkilöstön haastatteluiden avulla on mahdollista saada tietoutta varhaiskasvatuksessa monikulttuurisuuteen liittyvistä tarpeista ja hyviksi koetuista toimintatavoista. Pohdin työssäni millaiset toimintatavat ovat hyviä tukemaan kasvattajien työtä monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa, sekä millaiset toimintatavat tukevat eri kieli- ja kulttuuritaustaista lasta integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Opinnäytetyön yhteistyöpäiväkoti on Tampereen kaupungin Tesoma-Tohloppi. Yhteiskumppani voi hyödyntää opinnäytetyöstä saatavaa tietoa oman toimintansa kehittämiseen. Opinnäytetyötä varten haastattelen varhaiskasvatuksen henkilöstöä, jolla tarkoitetaan varhaiskasvatuksen lastenhoitajia, varhaiskasvatuksen opettajia, sekä varhaiskasvatuksen sosionomeja. Lisäksi olen hyödyntänyt teoriaosuudessani varhaiskasvatuksen suunnittelijan haastattelua. Haastattelujen avulla haluan tuoda

esiin sen, kuinka ammattilaiset kokevat monikulttuurisuuden työssään päiväkodissa, joissa asiakkaina on perheitä erilaisista kulttuuri- ja kielitaustoista.

Opinnäytetyön ensimmäisessä luvussa varhaiskasvatuksen käsitettä tarkastellaan pääosin valtakunnallisen varhaiskasvatuksen perusteiden (2018) sekä Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman (2017) pohjalta. Toinen lukuni käsittelee maahanmuuttoa ja monikulttuurisuuteen liittyviä tekijöitä, sekä kotouttamisen merkitystä lapsuudessa. Kolmas luku avaa monikulttuurista työtä varhaiskasvatuksessa. Tässä luvussa käsitellään myös perheiden kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä, sekä katsomuskasvatuksen toteuttamiskeinoja. Lisäksi tämä viimeinen teorialuku käsittelee kielen kehitykseen liittyviä tekijöitä, sekä kielen kehittämisessä ja opettamisessa huomioitavia tekijöitä.

2 Varhaiskasvatussuunnitelman mukaista työskentelyä

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta. Pedagogiikka eli opetus on kuitenkin painotuksista suurin. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea alle kouluikäisen lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, ja täten edistää lapsen hyvinvointia. Varhaiskasvatus tapahtuu päiväkodissa, perhepäivähoitajalla tai kerho- ja leikkitoimintana. (Opetushallitus.2018.) Opinnäytetyössä keskityn päiväkodissa tapahtuvaan varhaiskasvatukseen ja siellä tapahtuvaan kotouttamiseen ja monikulttuuriseen työhön.

2.1 Suomalainen varhaiskasvatus

Suomessa varhaiskasvatus perustuu varhaiskasvatustakiin ja varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin, näiden pohjalta on luotu kunnalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Nämä yhdessä luovat raamit käytännön varhaiskasvatukselle. Suuri merkitys varhaiskasvatuksessa on myös YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksella, jossa korostetaan tasa-arvoista elämää ja kohtelua. (Halme – Vataja. 2011.)

Varhaiskasvatustalaki määää, että varhaiskasvatuksen alaisuuteen kuuluvalla lapsella on oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Tämän varmistaaksemme lapselle on laadittava oma varhaiskasvatussuunnitelma. Lähtökoh-tana on lapsen etu ja tarpeet. Suunnitelma luodaan yhteistyössä huoltajan kanssa. Suun-nitelmassa tulee huomioida myös lapsen toiveet ja mielipide. Lapsen henkilökohtaiset näkökulmat tulee huomioida lapsiryhmän suunnittelussa ja oppimisympäristön kehittä-misessä. Päiväkodissa tämän suunnitelman laatimisesta ja toteuttamisesta vastaa las-tentarhanopettajan kelpoisuuden omaava henkilö. (Varhaiskasvatussuunnitelman pe-rusteet. 2018.)

Opetushallitus antaa valtakunnallisen määräyksen; Varhaiskasvatuksen perusteet, jotka on tehty varhaiskasvatustalain mukaisesti ohjeistamaan suunnitelmallista työskentelyä päiväkodeissa. Varhaiskasvatus on tärkeä vaihe lapsen kasvamisen ja oppimisen polulla ja se on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perus-teet. 2018.) Varhaiskasvatuksen tarjoajan tulee laatia varhaiskasvatuksen perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Suunnitelmaa laatiessa tulee huomi-oida paikalliset erityispiirteet, kuten esimerkiksi lasten tarpeet ja mahdolliset pedagogiset painotukset. Lakia poissulkematta paikalliset varhaiskasvatusperusteet voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita. Paikallisen varhaiskasvatuksen suunnittelussa huoltajilla, lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua suunnitelman toteutukseen ja kehittä-miseen. Vastuu tämän toteutumisella on varhaiskasvatuksen järjestäjällä. (Varhaiskas-vatussuunnitelman perusteet. 2018.)

2.2 Varhaiskasvatus Tampereella

Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan (2017) on laadittu kappale, jossa tarkennetaan kieleen ja kulttuuriin liittyviä näkökulmia. Lasten eri kieli- ja kulttuuritaustat nähdään varhaiskasvatussuunnitelman mukaan yhteisöä myönteisellä tavalla rikastutta-vina. Varhaiskasvatusta annetaan varhaiskasvatustalain mukaan suomen, ruotsin tai saa-men kielellä. Muiden kielten käyttö on mahdollista, kunhan ne eivät vaaranna muiden varhaiskasvatussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Yhteistyö per-heiden ja eri kulttuuriyhteisöjen välillä edistää kulttuuriperinteiden jatkumoa, sekä tukee lapsen omaa kulttuuri -identiteettiä. Lapsi, jolla on äidinkielenään sekä suomi, että ruotsi

tulee saada tukea molempien kielten käyttöön. Perustuslain (731/1999) mukaan saamelaiset ovat alkuperäiskansa. Saamelaisien oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa. Saamelaisilla on käytössään kolme toisistaan poikkeavaa saamen kieltä: inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame. (kototus.fi. n.d.) Perustuslaki (731/1999) on varhaiskasvatusta säätelevä laki. Romanilasten kohdalla erityisenä tavoitteena pidettäkään lapsen myönteistä identiteettikehitystä, sekä tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lapsen osallisuuden lisääminen yhteiskunnassa on myös tärkeää. Viittomakielisten lasten kohdalla on mahdollista saada varhaiskasvatus viittomakielellä. Monipuolisilla oppimisympäristöllä, sekä rikkailla vuorovaikutustilanteilla mahdollistetaan lapsille suomen kielen omaksuminen toisena kielenä. Osalle lapsista varhaiskasvatus on ensimmäinen kosketus suomalaiseen kieleen ja kulttuuriin. Tilaisuuksien tullen lapsella on mahdollista käyttää ja omaksua omaa äidinkieltään. Vastuu oman äidinkielen oppimisesta on kuitenkin perheellä. Tarvittaessa lapselle laaditaan suomi toisena kielenä- suunnitelma ja suomen kieleen annetaan vahvempaa tukea. Yhteistyön merkitys perheen kanssa kielen kehittämisestä on tärkeässä roolissa. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2017.)

3 Monikulttuurisuus Suomessa

Monikulttuurisuudesta puhuttaessa tulee myös huomioida, että sitä ei voi vain yksinomaan liittää maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin. Monikulttuurisuus liittyy kaikkiin ihmisiin. Käsite pitää laajemmin tarkasteltuna sisällään sukupuolikysymyksen, seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät seikat, vammaisuuden ja syrjäytymisen, ja sosioekonomisen tilanteen (Paavola – Talib.2010:11.) Tässä opinnäytetyössä tarkastelen kuitenkin monikulttuurisuutta eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien henkilöiden kannalta.

3.1 Maahanmuuton taustat

Monikulttuurisuutta on ollut Suomessa jo pitkään. Ensimmäinen isompi maahanmuuttaja ryhmä on tullut 1970- luvulla Chilestä, 1980- luvulla Vietnamista ja 1990- luvulla Neuvostoliiton hajottua maahanmuutto kasvoi suuresti ja samaan aikaan Somaliassa sodittiin, josta meille saapui myös pakolaisia. Suomessa on ollut pitkään myös omia vähemmistökulttuureja, kuten saamelaisia ja romaneja. (Halme – Vataja. 2011:7.) Monikulttuurisessa varhaiskasvatusympäristössä työskenteleminen vaatii myös ammatilliselta erityisosaamista, tukea työnantajalta, sekä monikulttuurisuuteen tähtäävää lisäkoulutusta. Haasteena kasvatuskumppanuudessa voi olla esim. puutteellinen tietotaito vieraista kulttuureista, kodin ja päiväkodin kommunikaatiovaikeudet, sekä luottamuksen synnyttämiseen käytettävä aika. (PALOMA käsikirja. 5/2018:189.) Monikulttuurista työtä tehdessä on hyvä ymmärtää myös kulttuurisia eroavaisuuksia perheiden hoivakäsityksestä lastaan kohtaan. Eri kulttuureiden kasvatustapoihin vaikuttavat uskomukset, politiikka ja yhteiskunnan rakenteet. (Kuittinen – Isosävi. 2013:78.) Suomalaisessa nykykulttuurissa arvostetaan lapsen autonomian kehittymistä ja lapsen tulisi kehittyä mahdollisimman varhain monialaisesti. Suomalaisessa kulttuurissa arvostetaan myös katsekontaktia, kun taas toisessa kulttuurissa tai uskomuksessa katsekontaktia vältellään suojellakseen vauvaa. Toisissa kulttuureissa, joissa yhteisöllinen elämä on tiiviimpää, lapselta odotetaan toisen kunnioittamista, sekä valmiuksia elää yhteisössä. (Kuittinen – Isosävi. 2013:82-83.)

Kuten jo tiedämme, maahanmuutto on lisääntynyt räjähdysmäisesti vuoden 2015 pakolaisaallon myötä, mutta tämä ei jääne viimeiseksi kerraksi, kun maahamme saapuu turvapaikkaa hakevia perheitä, yksin tulevia lapsia, naisia tai miehiä. Maahanmuuttoviraston tilastojen mukaan 0-13 -vuotiaita myönteisen oleskeluluvan saaneita henkilöitä Suomessa on 14 532. (Maahanmuuttovirasto. 2019.) Maailmanlaajuisesti pakolaistilanne ei näytä rauhoittumisen merkkejä, joten Suomessa tulisi reagoida muuttuviin tilanteisiin, sekä uusiin tarpeisiin, joita pakolaiset meille tuovat. Väestötutkimusten mukaan erityisesti pakolaisilla on kantaväestöä enemmän psyykkistä kuormaa, sekä mielenterveysongelmia. Pakomatallaan ja kotimaassaan pakolainen on voinut joutua kokemaan väkivaltaa ja monenlaista turvattomuutta, sekä menettämään heille tärkeitä ihmisiä. Suomessa oltuaan he ovat olleet pitkään epävarmuudessa voivatko jäädä maahamme, lisäksi he ovat kokeneet mahdollisesti yksinäisyyttä ja syrjintää. jotka lisäävät psyykkistä

kuormitusta. Ammattilaisen olisikin tärkeä osata toimia kulttuurisensitiivisesti kohdattaessaan muualta tulleita ihmisiä. Tämä ei tarkoita jokaisen kulttuurin yksittäistä ja tarkkaa osaamista vaan eri kulttuureihin liittyvien tapojen ja uskomusten kunnioittamista ja uteliasta kohtaamista. Eri alojen ammattilaisten tulisi myös huomioida joustavuus omassa työssään opittuihin tapoihin kohdatessaan pakolaistaustainen henkilö ja perhe. (PALOMA käsikirja. 5/2018: 10-11.)

Haluan työssäni avata lyhyesti muutamia olennaisia termejä, jotka ovat tärkeitä sisäistää, kun puhumme millä statuksella muualta tullut henkilö on Suomessa. Avaan seuraavaksi lyhyesti näitä nimikkeitä. *Maahanmuuttajalla* kuvataan usein kaikkia heitä jotka ovat tulleet maahan, jossa eivät ole syntyneet, henkilö voi asua väliaikaisesti tai pysyvästi maassa johon on tullut. *Paluumuuttaja* on henkilö, joka on muuttanut takaisin Suomeen. *Siirtolaisesta* puhuttaessa on kyseessä henkilö, joka muuttaa maahan hankkiakseen toimeentulonsa. *Pakolaisena* pidetään henkilöä, jolla on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi omassa kotimaassaan. Vaino voi johtua esimerkiksi uskonnosta, rodusta tai kansalaisuudesta. Pakolaisaseman saa joko saamalla turvapaikan valtiolta tai UNCHR:n myöntämänä. *Turvapaikanhakija* on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Mikäli turvapaikka myönnetään, hänestä tulee pakolainen. (Paavola – Talib. 2010:29-32.)

3.2 Kotouttaminen

Kotouttamislaissa kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan integroitumista yhteiskuntaan, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavaa osaamista. Maahanmuuttajan tulee kuitenkin saada ylläpitää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Maahanmuuttajan osallisuuden kokeminen uudessa yhteiskunnassa uusine käytänteineen onkin avainasemassa kotouttamisprosessin onnistumisen kannalta. (Mäkisalo- Ropponen 2012: 21-23.)

Kotoutumisen apuna tulee olla kotoutumissuunnitelma, jossa maahanmuuttajan kanssa käydään läpi niitä toimenpiteitä, joita hän tarvitsee kielen oppimiseen, työllistymiseen, jatko-opintoihin ja ennen kaikkea Suomeen asettumiseen. Työvoimahallinto, sekä kunta ovat vastuussa kotouttamissuunnitelman teosta. Maahanmuuttajalla on oikeus kotouttamissuunnitelmaan kolmen vuoden ajan, siitä lähtien kun hän on pysyvästi muuttanut

Suomeen. Kotouttamissuunnitelma voidaan tehdä myös perhekohtaisesti. (Räty. 2002:145-146.) Kivijärvi (2017:252.) kirjoittaa kotouttamissuunnitelman tekemisessä huomioitavista seikoista. On tärkeä muistaa, että alaikäisen lapsen kotouttamissuunnitelma tehdään yhdessä huoltajan kanssa. Suunnitelmassa tulee huomioida lapsen kieli- ja kulttuuritausta, kuinka vertaissuhteita tuetaan, sekä lapsen läheiset henkilöt Suomessa, sekä muualla maailmalla. Päiväkodin lapsiryhmässä vieraskulttuurinen ja -kielinen lapsi pääsee kiinnittymään vertaisryhmään helpommin ja tämän avulla hänelle tulee myös tutuksi lähialueen lapset, tämä taas edesauttaa lapsen siirtymistä koulupolulle helpommin, sekä madaltaa kynnystä aloittaa esimerkiksi harrastuksen. (Saukkonen. 2010. 35-37.)

Mäkisalo – Ropponen (2012:20-30.) avaa kotoutumislain näkökulmasta kotoutumisen merkitystä seuraavasti: kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan integroitumista yhteiskuntaan, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavaa osaamista. Maahanmuuttajan tulee kuitenkin saada ylläpitää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Maahanmuuttajan osallisuuden kokeminen uudessa yhteiskunnassa uusine käytänteineen onkin avainasemassa kotouttamisprosessin onnistumisen kannalta. Vuonna 2030 arvellaan, että meillä on noin puoli miljoonaa ulkomaalaistaustaista henkilöä. Tämä ennuste tuo väistämättä meille myös asiakkuuksia varhaiskasvatukseen ja kotouttamisen tarve varhaiskasvatuksen kentällä tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Mäkisalo- Ropponen (2012:20-30.) kirjoittaa myös maahanmuuttajien tärkeydestä yhteiskunnassamme, sillä heidän turvin voimme paikata työvoimapulaa. Kotouttaessamme maahanmuuttajaperhettä on tuettava koko perhettä. Samalla kun vanhemmuutta tuetaan, on perheelle annettava tietoa ja neuvontaa heille suunnatuista palveluista ja suomalaisen yhteiskunnan käytänteistä koskien lasten kasvattamista. Huomioidessa lasten kotouttamista, tulee erityistä huomiota kiinnittää kielitaidon kehittymiseen. Kielitaidon kehittyminen vaatii pitkäjänteistä ja riittävää opetusta. Kielellisten valmiuksien kehittämisestä lisää luvussa 4.3. Lapsen kotoutumisen kannalta merkittävä tekijä on myös ympäristön vaikutus. Lapsen tukeminen tulisi aloittaa jo varhaiskasvatuksessa riittävässä määrin, sekä opintojen nivelvaiheisiin tulisi saada riittävää tukea. Turvallisella ja kannustavalla, sekä rasismin vastaisella ympäristöllä on myös merkittävä vaikutus lapsen onnistuneeseen kotoutumiseen.

4 Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa

YK:n lasten oikeuksien sopimus (1989) ohjaa myös varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa monikulttuurista työskentelyä. Lapsen oikeuksien sopimuksessa korostuu lapsen oikeuksien tasavertainen ja syrjimätön toteutuminen. Sopimuksessa mainitaan, että lapsen oikeuksien toteutumiseen ei saa vaikuttaa lapsen tai lapsen vanhempien tai muun laillisen huoltajan ihonväri sukupuoli, kieli, uskonto, poliittinen tai muu mielipide, kansallisuus, etninen tai sosiaalinen alkuperä, varallisuus tai vammaisuus. (YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989. Artikla 2. Kohta 1.)

Monikulttuurisuutta on tutkittu myös sosiaaliviraston teettämässä Mucca hankkeessa (2010.) Hanke on tutkinut monikulttuurisia päiväkoteja pääkaupunkiseudulla ja niissä esiintyneitä haasteita ja ilmiöitä. Mucca hankkeen (2010) mukaan kielten, kulttuurien ja katsomusten yhdistelmät ovat myös varhaiskasvatuksen rikkautta, mutta rinnalle pitäisi luoda myös uudenlaisia tukimuotoja ja toimintatapoja päiväkodin arkeen, jotta jokaisen lapsen hyvinvointia voidaan tukea riittävän hyvin. Monikulttuurisuus asettaa myös uudenlaisia haasteita suomalaiseen varhaiskasvatukseen ja sen toteutumiseen. Eri kulttuureista tulevat perheet tarpeineen vaativat myös henkilökunnalta riittävää kulttuurista osaamista. Hankkeessa tuodaan myös esiin päiväkodin resurssit tuomalla esiin resursipulaa ja sitä miten monikulttuurista työtä voisi kehittää lisäkoulutuksilla, lisäresursseilla, sekä henkilökunnan asianmukaisella koulutuksella. (Mucca. 2010.)

Tampereella on syksyllä 2018 otettu käyttöön Tulka niminen tulkkaus sovellus, jota voi käyttää arjen tilanteissa tulkkauspalveluna ilman ajanvarausta. Tulkkiin saa nopeasti yhteyden video- tai puhelintulkkauksen muodossa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman teossa, sekä muissa tärkeissä neuvotteluissa tulkki tilataan paikanpäälle neuvotteluihin päiväkodille Pirkanmaan tulkkeskuksesta. Tampereen toimintamallissa eri kielitaustaiselle lapselle on mahdollista saada oman äidinkielen kartoitus, sekä kuntouttava jakso. Näihin toki tarvitaan huoltajan suostumus. Maahanmuuttajataustaisen lapsen päiväkodin aloitukseen on mahdollista saada myös tukea 3-6kk ajalle, jolloin ryhmäkokoa pienennetään yhdellä lapsella. Tuen myöntämisestä päättää päiväkodin johtaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tampereella suomen kielen opetuksesta vastaa ryhmän oma varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä koko kasvattaja henkilökunnan kanssa. Lähtökohtana on kielitietoinen kasvatus ja opetus. Käytössä ei ole erikseen

suomi toisena kielenä opettajaa. Huoltajan luvalla Tampereella on mahdollista tehdä lapselle oman äidinkielen kartoitus varhaiskasvatuksen erityisopettajan päätöksellä. Kartoituksen tekee perusopetuksen oman äidinkielen opettaja. Kartoitus tehdään, mikäli suomen kieli ei kehity saadusta tuestakaan huolimatta tai huoltajilla ilmenee huoli lapsen äidinkielen kehityksestä. Puutteellisen äidinkielen kohdalla lapsi voi saada kerran vuodessa oman äidinkielen kuntouttavan jakson. Jakson kesto on enintään kymmenen tuntia, joka toteutuu lapsen päiväkodissa. Kartoitukseen ja kuntouttavaan oman äidinkielen jaksoon tarvitaan huoltajan suostumus. (Savolainen. 2019.)

Varhaiskasvatuksesta tulee tiedottaa aktiivisesti maahanmuuttajille ja yhdessä vanhempien kanssa mietitään, kuinka päiväkodissa voitaisiin tukea lapsen omaa kieltä, kulttuuria ja uskontoa. On kuitenkin muistettava, että ensisijainen kasvatusvastuu lapsesta on vanhemmilla. Työskennellessä päiväkodissa tai ryhmässä, jossa on maahanmuuttajataustaisia lapsia, tulee myös kasvattajien oma kulttuuriosaaminen ja kulttuurisensitiivisyys olla tietyllä tasolla ja kasvattajalta vaaditaan hyvää kulttuurista osaamista. Päiväkodin arjessa työskennellessä on syytä huomioida esimerkiksi ulkomaalaislakia, kielilakia, kotouttamislakia, lakia turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ja hallituksen maahanmuuttopoliittista ohjelmaa. Kasvattajan kulttuuriosaamista ja perheen ymmärtämistä tukevat hyvä ja vastavuoroinen yhteistyö, jolloin päiväkotikin saa arvokasta tietoa käyttöönsä lapsen arjesta kotona, sekä toisinpäin- koti saa tietoa suomalaisesta kasvatuskulttuurista. (Halme – Vataja. 2011:10-11).

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on maahanmuuttajataustaiselle lapselle erittäin tärkeää, sillä päiväkotiympäristössä on suotuisat olosuhteet suomen kielen oppimiselle toisten lasten, sekä kasvattajien välityksellä (Halme – Vataja.2011:10). Lapsen tulee saada kokemus siitä, että hän on tärkeä yksilö ja oman kulttuurinsa edustaja ja lapsen omaa äidinkieltä arvostetaan. Kahteen kulttuuriin kasvamista helpottava tekijä on, jos yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä on toisiaan arvostavaa ja yhteistyön avulla voidaan tukea lapsen sopeutumista myös uuteen kulttuuriin. (Halme – Vataja.2011:11.)

4.1 Yhteistyö huoltajien kanssa

Jotta jokaisen lapsen oman kehityksen mukainen hoito, kasvatus ja opetus toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla tarvitaan yhteistyötä päiväkodin ja lapsen kodin välillä.

Tavoitteena yhteistyössä on lapsen terveen kasvun ja kehityksen ja oppimisen toteuttaminen. Perheiden moninaisuus tulee huomioida ja tarvittaessa käytetään myös tulkkia. Huoltajan ja henkilöstön jokapäiväinen havaintojen ja kuulumisten vaihto ovat avainasemassa lapsen kehityksen kannalta. Eritoten nivelvaiheessa yhteistyö kodin ja varhaiskasvatuksen välillä on todella tärkeässä asemassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti huoltajalla tulee olla mahdollisuus myös osallistua varhaiskasvatustyön tavoitteiden kehittämiseen ja suunnittelemiseen. Varhaiskasvatus on myös monialaista yhteistyötä esim. neuvolan ja lastensuojelun kanssa. Varhaiskasvatuslain tavoitteeksi on myös asetettu yhteistyö huoltajan/huoltajien kanssa toimimalla lapsen parhaaksi, sekä tukea vanhempaa tai huoltajaa kasvatustyössään (Varhaiskasvatuslaki. 540/2018.)

Lapsen eläessä kahta erilaista kulttuuria hän kantaa mukanaan kulttuurien tuomia haasteita, mutta hänellä on myös vastaavasti paljon voimavaroja. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi täten perehtyä kulttuureihin, joista heidän yksikön lapset ja perheet ovat kotoisin. Tärkeässä asemassa ovat keskustelut perheiden kanssa, jotta tietoa, uskomuksia ja tottumuksia kahdesta lapsen eri kulttuurista voi siirtää perheen ja päiväkodin välillä. Kiinnostus varhaiskasvatuksen henkilöstöltä perheen kulttuuria kohtaan lisää myös perheen tuntemusta siitä, että heistä ja heidän tavoistaan ollaan aidosti kiinnostuneita. Tämä lisää myös henkilöstön kulttuuritietoisuutta. (Moniku.2005-2007.)

Monikulttuurista työtä tehdessä on henkilökunnan hyvä olla tietoinen myös eri kulttuureiden aikakäsityksestä. Länsimainen aika on lineaarinen, joka etenee kuin jana. Toisissa kulttuureissa aikakäsitys on syklinen ja aikakäsitys on hieman erilainen ja aikakäsitysten erot voivat johtaa ristiriitoihin. Päiväkotityössä tämä saattaa näkyä siten, että perheet voivat myöhästellä tapaamisista tai lapsi tulee päiväkotiin epäsäännöllisesti. Perheen kanssa voidaan käydä läpi säännöllisen päivähoidon merkitystä lapsen edun nimissä, sillä yhteiset pelisäännöt tukevat lapsen kielen kehitystä, sekä ryhmään integroitumista. Sovituista tapaamisista vanhempia voidaan muistuttaa suullisen kerronnan lisäksi kirjallisesti. (Halme – Vataja. 2011:57-58.) Yhteistyössä tärkeää on perheen kuunteleminen ja perheiden tarpeiden huomiointi, sekä tunnistaa perheen sisäisten arvojen ja voimavarojen tunnistaminen. Maahanmuuttajien kanssa työskennellessä on syytä huomioida, että päiväkodin henkilökunta saattaa olla vieraskulttuurisen perheen ainoa suomalainen kontakti. On kuitenkin tärkeää osata rajata oma työnkuvansa ja tarpeen tullen ohjata perhettä eteenpäin, jotta perhekin osallistuu omien asioiden eteenpäin viemiseen. (Halme – Vataja. 2011: 71-72.) Yhteistyöhön tarvitaan paljon keskustelua kulttuurisista

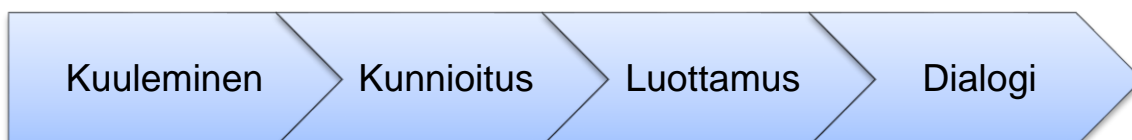
eroista ja myös siitä, että Suomen lain mukaan lapsen fyysinen kurittaminen ei ole sallittua, henkilökunnankaan ei tule tällaisen näkemistä tai kuulemista hyväksyä omassa työssään ja sitä ei voine selittää kulttuurisilla eriyävyyksillä. Perheiden kanssa on hyvä käydä keskusteluja siitä, kuinka lasta rajataan toisin keinoin. Keskusteluissa tulee muistaa, että toiminta on lapsen edun mukaista, sekä me-te- asetelma on huono lähtökohta avoimen yhteistyön syntymiselle. (Halme – Vataja.2011:72-32.) Hyvän yhteistyön haasteena voi olla yhteisen kielen puuttuminen, sekä yksilö- ja yhteisökuulttuuriset erot. Yhteistyön rakentumiselle on annettava riittävästi aikaa, sekä tarvittaessa keskusteluihin voi ottaa avuksi tulkin. (Halme—Vataja. 2011:75.)

Tulkin käyttö on tärkeä apu välttyäksemme väärinkäsitykseltä ja keskustellessamme henkilön kanssa, jonka kanssa meillä ei ole yhteistä asiointikieltä. Tulkkia tilatessa tulee selvittää perheen kielen lisäksi lähtömaa, koska esimerkiksi arabian kielelläkin on useita eri murteita. Tulkin tilaamisesta vastaa päiväkotit, sekä tulkikeskukseen voidaan ennalta lähettää tulkkauksessa käytettävää materiaalia, kuten tyhjiä lomakkeita. Perheen toiveet tulkista tulee ottaa huomioon, mikäli haluavat käyttää vaikkapa naistulkkia, jos asiaan on mahdollista vaikuttaa. Tulkkaustilanteessa on tärkeä huomioida puhuvansa perheelle, eikä tulkille ohittaen perheen. Ammattislangin käyttöä tulisi välttää, sekä on hyvä huomioida puheensa tauottaminen, jotta tulkki ehtii kääntämään asiat asiakkaille. (Halme – Vataja. 2011:87-88). Kielilain (423/2003) mukaan kaikilla on oikeus käyttää omaa kieltään.

Työskennellessä perheen kanssa, tulisi huomioida, että perheen lapsia ei käytetä tulkkeina kommunikaatiossa. Lapset omaksuvat usein uuden kielen ja uuden kotimaan tavat vanhempiaan nopeammin. (Halme – Vataja. 2011:59.) Yhteistyössä tärkeää on muistaa, että koti ja päiväkotit ovat tasa-arvoisia lapsen kasvattajia. Yhteistyön alusta alkaen ammattikasvattajat huomioivat huoltajien näkemykset, toiveet ja mielipiteet lapsen kasvatamisesta ja ne sisällytetään lapsen varhaiskasvatukseen. (Kaskela – Kekkonen. 2006:14-16). Teoksessa Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta Kaskela ja Kekkonen kuvaavat yhteistyötä ohjaavina periaatteina kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden. Aitona kiinnostuksena, rehellisyytenä ja empaattisuutena näyttäytyy vuorovaikutuksen aikana tapahtuva kuuleminen vastapuolen asioita kohtaan. Kuulevassa suhteessa voidaan käyttää ns. ” oven avaajia” toteamalla esimerkiksi ” ahaa, kerro lisää” tai ” haluaisin kuulla asiasta enemmän”. Näin ollen luodaan vastakuulijalle tunne, että tilanteesta ollaan aidosti kiinnostuneita ja halutaan kuulla lisää. Mikäli kuulevassa suhteessa yhteistyökumppanille tulee tunne, että asioita lähestytään negatiivisävytteisesti,

saattaa hän asettua puolustuskannalle, jolloin tosiasian vastaanottamisesta tulee haastavaa. (Kaskela – Kekkonen. 2006: 32-34.)

Erilaisuutta kohdatessamme kunnioittavan suhteen luominen on haaste. Ihmiselle luontaisesti on haastava hyväksyä toimintatapoja, jotka ovat hänelle itselleen kaukaisia tai vieraita. Kuuntelevan suhteen kautta opimme hyväksymään, ymmärtämään ja kunnioittamaan perheitä ja heidän toimintatapojaan tehdessämme yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Rehellisellä ja avoimella toimintakulttuurilla työssämme viestitämme kunnioittavamme yhteistyön toista osapuolta. Kuulemisen ja kunnioittamisen periaatteista rakentuu luottamus. Luottamuksen syntyminen vaatii aikaa, sillä ensin on annettava aikaa, on kohdattava perhettä ja käytävä vuoropuhelua. Siitä millä tavalla päiväkodin henkilöstö välittää perheille tietämystään ja tuntemustaan lapsen päiväkotipäivistä on huomattu olevan yhteyttä luottamuksen kehittymiselle. Luottamusta rakentavina tekijöinä on tuotu esiin myös se, miten vanhemmat saavat vaikuttaa lapsen varhaiskasvatusympäristöön, kasvatukseen ja pedagogiseen toimintaan. Keskeisenä tavoitteena yhteistyössä kodin ja päiväkodin välillä pidettäköön luottamuksellisen ilmapiirin saavuttamista. (Kaskela – Kekkonen. 2006: 35-38.) Tasa-arvoisen puheen kautta syntyy dialogi, jossa kummankaan yhteistyöosapuolen tietämys ei ole arvokkaampaa kuin toisen. Kasvatusprosessi kehittyy dialogin myötä, dialogi mahdollistaa kasvattajien yhteisöllisyyden tunteen ja aidon paneutumisen lapsen asioihin. (Kaskela – Kekkonen. 2006: 38-40.)

Kuvio 1. Kasvatuskumppanuuden periaatteet. (Kaskela – Kekkonen. 2006: 32- 40.)

4.2 Kotouttaminen varhaiskasvatuksessa

Hyvän kotouttamisen ensimmäisten vuosien merkitys varhaiskasvatuksessa on ratkaisevaa lapsen jatkoa ajatellen. Ensimmäiset vuodet vaikuttavat lapsen kaksikielisyyden

kehittymiseen, kulttuuri- identiteetin luomiseen ja ennen kaikkea kotoutumiseen yhteiskunnassamme. (Halme – Vataja. 2011:5.) Varhaiskasvatustyötä tehdessä on hyvä tiedostaa, että noin puolella pakolaislapsista on psyykkisiä oireita. Oireilua voi aiheuttaa huoli kotimaahan jääneistä läheisistä, suru kodin menettämisestä, ymmärtämättömyys turvapaikkaprosessin etenemisestä, sekä vanhempien ongelmien mukana elämisessä. Nuoret ikäryhmät oireilevat yleisemmin, kuin vanhemmat lapset, koska vanhemmilla lapsilla on muodostunut jo erinäisiä säätelykeinoja käsitellä asioita. Lapselle ei myöskään ole hyväksi, että heitä käytetään tulkkeina vaikeissa tilanteissa. (PALOMA käsikirja. 5/2018: 188-189.)

Kirjassa monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus Halme ja Vataja (2011) kirjoittavat varhaiskasvatuksen osallisuudesta kotouttamiseen. Maahanmuuttajalapsen tulisi päästä osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen viimeistään kolmivuotiaana ja kotoutumissuunnitelman piirissä oleville lapsille varhaiskasvatus olisi maksutonta. Vastaanottokeskuksissa asuvilla lapsilla tulee myös olla mahdollisuus osallistua vähintäänkin osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen. Kasvatuksessa tulisi ottaa huomioon muun muassa lapsen kieli- ja kulttuuritausta. Varhaiskasvatuksen rooli olisi auttaa lasta oppimaan suomen kieltä arkisissa tilanteissa vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa. Lasta kuitenkin rohkaistaan käyttämään myös omaa äidinkieltään. Ennusteiden mukaan vuonna 2020 maahanmuuttajaväestö tulee vielä tuplaantumaan, joten varhaiskasvatuksen piirissä työskenteleville henkilöstön jäsenille on tulossa vielä paljon uusia asioita opittavaksi. (Halme – Vataja. 2011:5-11.)

Tärkeäksi osuudeksi kotouttamiselle on tuotu esiin yhteistyö perheiden kanssa. Näin ollen saadaan arvokasta tietoa lapsesta, perheen tavoista ja kulttuurista, johon lapsi on kasvatettu. Yhteistyöhön perheiden kanssa olisi hyvä varata riittävästi aikaa varsinkin aluksi, sillä heillä ei välttämättä ole mitään tietoa siitä, mitä päiväkodissa tehdään ja millaisia sääntöjä päiväkodissa tulisi noudattaa. Yksinomaan jo pakkasella ulkoilun ymmärtäminen saattaa viedä aikaa perheeltä. Hyvänä apuna tähän on olemassa pictoja (kuvio 2.), joiden avulla voi opastaa perhettä hankkimaan lapselleen oikeanlaisen vaatetuksen. Lapselle uutena saattaa tulla myös suomalainen ruoka ja ruokailuun liittyvät tavat, jotka voivat olla hyvinkin erilaisia mihin lapsi on tottunut; kuten haarukalla ja veitsellä syöminen ruokapöydän ääressä. Henkilökunnan tulee kuitenkin hoitaa lasta lapsen ja perheen tapoja ja kulttuuria kunnioittaen. Ihannetilanne olisi, jos päiväkodissa olisi työyhteisön jäsenenä myös vieraskulttuurisia työntekijöitä, jotka voivat toimia apuna perheen ja päiväkodin välissä. (Räty. 2002 :165-168.)

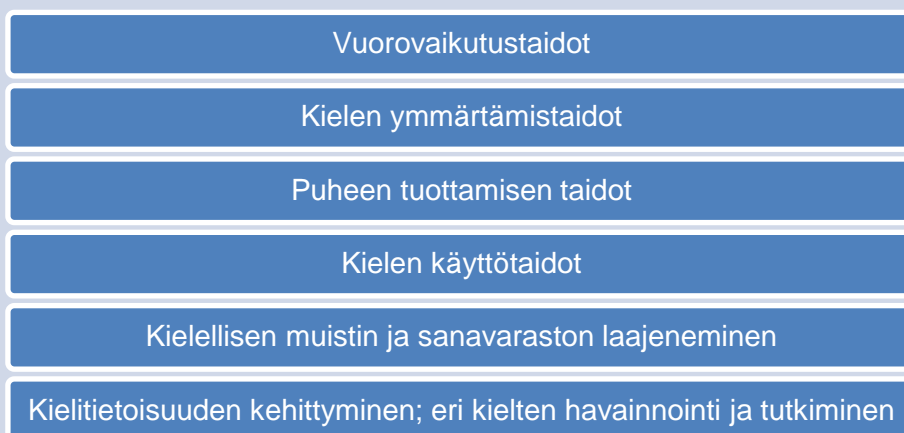

Kuvio 2. Pictokuvia kommunikation tueksi. (papunet.net)

4.3 Kielikasvatus varhaiskasvatuksen osana

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) oppimisen osa-alueissa on kirjattu erilliseksi osa-alueeksi *"kielten rikas maailma"*, joka pitää sisällään kielelliset taidot ja valmiudet ja kielelliset identiteetit. Varhaiskasvatuksen tärkeänä tehtävänä on ylläpitää lapsen kiinnostusta, kieleen, kulttuureihin ja kirjoitettuihin teksteihin sekä tukea ja vahvistaa lapsen kielen kehittymistä. Yhteistyössä huoltajien kanssa tulee keskustella siitä mikä on lapsen oma tunnekieli, eli kieli, jolla hän ajattelee ja käsittelee tunteitaan. Kielen kehityksen keskeisillä osa-alueilla ohjataan ja tuetaan lasta, niin että lapsi saa myönteisen kokemuksen kielen oppimisesta. Kielten rikas maailma- osa-alue jaotellaan vielä erinäisiin tavoitteisiin.

Osa-alueen kielen rikas maailma tavoitteet

Kuvio 3. Osa-alueen kielen rikas maailma tavoitteet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018.)

Äidinkielen kehittymisen tukemisen ja kannustamisen myötä myös valtakielen oppimiselle saadaan luotua parempi pohja. Eri kulttuureiden säilyttämisen kannalta myös lapsen oma äidinkieli on tärkeää, koska sen avulla lapsi kommunikoi perheen sisällä, sekä pitää kontaktia yllä kotimaahan jääneisiin sukulaisiinsa, sekä läheisiin. Mikäli päiväkodissa on samaa äidinkieltä puhuvia eri kulttuuritaustaisia lapsia, heille olisi hyvä suoda leikkiaikaa yhdessä, jotta he voisivat käyttää äidinkieltään päivähoitopäivän aikana. Mahdollisuuksien mukaan myös laulu- ja lorutuokioita voidaan järjestää vierailta kielillä. (Halme.2011: 86-90.) Ympärillä olevat suomenkieliset lapset hyötyvät myös kuullessaan ympärillään muita kieliä ja tulevat täten tietoiseksi muista kielistä, sekä turvallisuuden tunnetta vieraskieliselle lapselle päivähoitossa voi tuoda esimerkiksi samaa kulttuuria ja kieltä edustava työntekijä (Halme – Vataja.2011:18). Osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdään myös kaksikielisyysuunnitelma, jonka avulla kasvattajat saavat tärkeää tietoa lapsen kielellisistä tarpeista ja kehitymisestä. Suunnitelmaan kirjataan myös tietoja lapsen varhaisen kielen kehittymisen tasosta, eli siitä millä tasolla oma äidinkieli on, onko siinä mahdollisia viiveitä tai poikkeamia. Suunnitelman laadintaan vaaditaan yhteistyötä perheen kanssa. (Halme.2011: 86-90.)

Lapselle tyypillistä on, että hän sekoittaa alkuvaiheessa kieliä keskenään. Kielten sekoittuminen johtuu useimmiten siitä, että tietyt asiat ovat koettuina toisella kielellä ja täten toiselle kielelle ei ole kertynyt kyseistä sanavarastoa. Pidempien lomien jälkeen lapsen äidinkieli usein vahvistuu ja suomi saattaa unohtua, mutta äidinkielen vahvistuminen tukee taas suomen kielen kehittymistä. (Halme –Vataja.2011.) Alkuvaiheessa vieraskieliselle lapselle tyypillistä on myös hiljainen kausi. Osalla lapsista tämä menee ohi kuukaudessa osalla vuodessa. Lapsi kuuntelee uutta kieltä tuottamatta vielä itse puhetta. Lapsen persoonalla ja temperamentilla on yhteyttä hiljaisen kauden kestoon. Aluksi kaksikielisen lapsen sanavarasto voi tuntua kapealta, mutta tulee muistaa, että lapsella on koko ajan hallussaan toisenkin kielen sanastoa. (Halme:2011.90-91.) Toisinaan suomen kieli saattaa vahvistua nopeasti, jolloin vaarana on oman äidinkielen heikentyminen. Päiväkodintyöntekijän tulee olla kiinnostunut lapsen eri kielitaustoista ja osoittaa kunnioitusta eri kieliä kohtaan. (Halme – Vataja. 2011.) Hujala ja Turja (2017:250-251) lainaavat Anttisen ja Kivijärven tekstiä (2006), jonka mukaan päiväkodin henkilökunnan tehtävänä on luoda lapsiryhmään ilmapiiri, jossa eri kulttuurit ja kielet otetaan avoimesti vastaan, henkilöstön tehtävänä on toteuttaa varhaiskasvatusta siten, että lapsia ohjataan ottamaan kunnioittavasti vastaan eri kulttuuri- ja kielitaustaiset henkilöt.

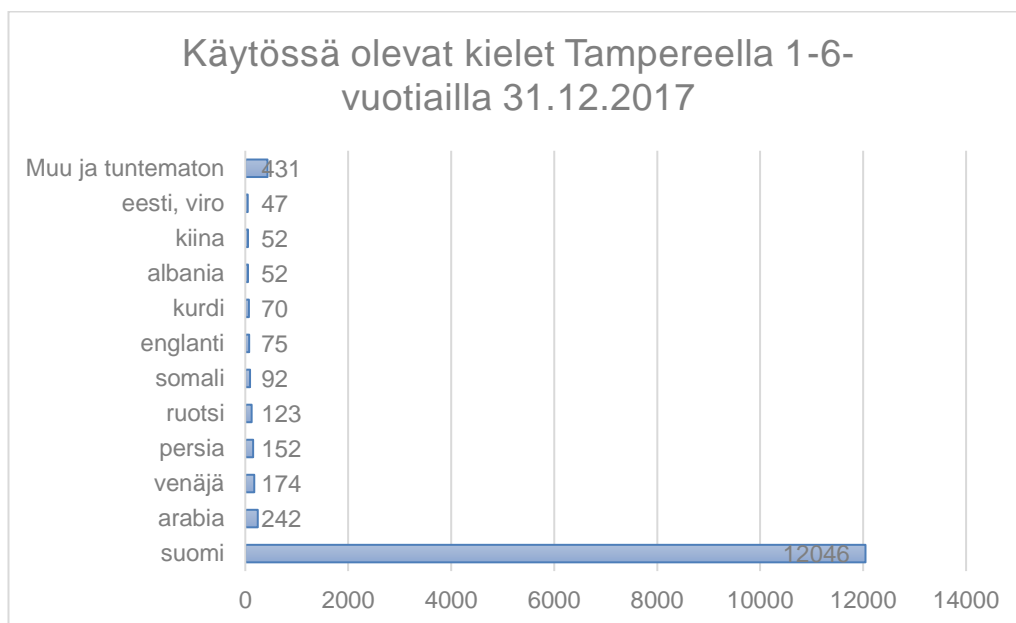
Kaksikielisyydellä on useita eri määritelmiä riippuen mistä näkökulmasta asiaa tutkitaan. Esimerkiksi sosiologian määritelmän mukaan kaksikielinen käyttää kahta kieltä rinnakkain alusta asti ja kielet ovat opittuina syntyperäisiltä puhujilta kotonaan, kun taas kieli-sosiologisen määritelmän mukaan kaksikielisyyden kriteerinä on kielen käyttö ja että henkilö osaa käyttää kahta kieltä omien toiveidensa ja yhteiskunnan vaatimusten mukaisesti. (Halme – Vataja.2011:14.) Usein kaksikielinen henkilö ei hallitse molempia kieliään tasavahvuisesti. Toisesta kielestä tulee hallitsevampi. Dominoivaksi kieleksi saattaa tulla kieli, jota lapsi kuulee ja käyttää ympäristössään enemmän, koska dominoivampi kieli on myös sosiaalisten vaikutusten vuoksi ehkä enemmän läsnä lapsen arjessa, joka on päivähoitossa. Pienen lapsen kohdalla molemmat kielet ovat harjoittelun alla, joten dominoivaa kieltä on vaikea osoittaa. (Hassinen.2005:18.)

Suuri ja meluisa ryhmä voi häiritä vieraskielisen lapsen suomen kielen oppimista. Kieltä saatetaan kuulla väärin ja puheen ymmärtäminen voi tuottaa vaikeuksia. (Halme.2011:92.) S2 opetus on varhaiskasvatuksessa maahanmuuttajataustaiselle lapselle annettavaa suunnitelmallista, jatkuvaa ja säännöllistä suomen kielen opetusta. S2 opetuksen lähtökohtana on funktionaalisen kielen kehitys. Ajatuksena on kehittää lap-

selle tärkeää sanastoa ja että lapsi oppisi kieltä, jota hän arjessaan tarvitsee. Kun lapselle opetetaan leikkisanastoa ja sosiaalista kieltä hän kykenee kiinnittymään kehittyneemmän kielensä avulla paremmin muuhun lapsiryhmään. (Halme.2011:93.)

S2 opetusta voi sisällyttää muihin varhaiskasvatuksessa ilmeneviin orientaatioihin; esimerkiksi matemaattisia valmiuksia ajatellen voidaan laskea tuokioilla, kuinka moni lapsi on paikalla. Lapselle tehdään tutuksi S2 opetuksessa suomalaisia käsitteitä ja kulttuuria. S2 ei ole opetuksesta irrallinen osa vaan se kulkee matkassa suunnitelmallisesti koko lapsen varhaiskasvatuksen ajan. (Halme—Vataja. 2011:24-36.) Kulttuurillisista eroavuuksista riippumatta, jokaisella lapsella on yksilölliset valmiudet matematiikan oppimiselle. Laaja alaisen oppimisen kannalta matemaattisten valmiuksien oppiminen ja matemaattisen ajattelun kehittyminen ovat myös tärkeässä asemassa, kuin itse suomen kielen kehittyminen. Mikäli matemaattisella osa-alueella ilmenisi oppimiseen liittyviä vaikeuksia, tulisi ne kartoittaa käyttäen lapsen omaa äidinkieltä. Tällöin päästäisiin selvyyteen johtuvatko hankaluudet kielellisestä osaamisesta vaiko liittyvätkö suoranaisesti matemaattisiin valmiuksiin. (Kajetski – Salminen. 2018: 34-35.) Lapsilähtöisyys, toiminnallisuus ja leikki ovat s2 opetuksen lähtökohtina. Varhaiskasvattajan on hyvä tiedostaa oma kielenkäyttötyylinsä; puhuttuaan vain puhekieltä lapsi oppii vain puhekielen, myös lapsen kielitaidon kasvaessa kasvattajan tulee rikastuttaa tietoisesti omaa kieltään ja puhetyyliään. (Halme—Vataja. 2011:24-36.)

Aistien monipuolinen hyödyntäminen opetuksessa, eli monikanavainen opetus on tehokkaampaa kuin vain auditiivinen opetus. Kieltä voidaan opettaa myös kinesteettisesti, visuaalisesti, sekä taktiilisesti. Kuvien käyttö, sekä piirtäminen ovat hyödyksi myös koko lapsiryhmälle. Varsinkin kun vieraskielinen lapsi tulee päivähoidon voi sanavarasto olla hyvinkin suppea, joten visuaalisia keinoja on hyvä hyödyntää. Hyvänä menetelmänä vaikkapa kaksoiskonsonanttien ja -vokaalien opetteluun voi käyttää tavuttamista taputtamalla tai ruudukkoa hyppäämällä, matemaattisia käsitteitä helpottamaan voi ottaa soitimia; soittamalla soitinta vaikka neljä kertaa ja lapsi saa valita lattialla olevista numeroista oikean lukumäärän. (Halme.2011:94). S2 opetukseen on kehitetty useita eri malleja ja opettajan oppaita, joiden avulla varhaiskasvattaja saa useita ideoita toteuttaakseen s2 työskentelyään, mainittakoon näistä materiaaleista ”Ota koppi, ”Pöllövaari”, ja ”AAMU-materiaali”, sekä usein varhaiskasvatuksessa käytetty ”Kettu- testi”. (Halme – Vataja. 2011:24-36.)

Taulukko 1. Tampereella käytössä olevat kielet 1-6- vuotiailla lapsilla 31.12.2017.(Tilastokeskus.2018.)

Taulukon 3. avulla voimme nähdä varhaiskasvatus- ja esiopetusikäisten lasten käytössä olevat kielet. Huomioida tulee, että taulukossa olevat lapset, eivät välttämättä ole kaikki varhaiskasvatuksen parissa. Varhaiskasvatusta toteuttaessa kerrotaan, että lapsella on oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin, mutta varhaiskasvattaja on vastuussa tarjoamaan opetusta suomen ruotsin ja saamen kielellä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018.)

4.4 Katsomuskasvatus varhaiskasvatuksen osana.

Katsomuskasvatus, joka ennen tunnettiin nimellä "uskontokasvatus" on kuitenkin yksi merkittävä varhaiskasvatuksen osa-alue. Myös uskonnottomuus on yksi osa katsomuskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) luo linjaa päiväkodin toiminnalle siitä, kuinka erilaisiin kulttuureihin, katsomuksiin ja perinteisiin tulisi suhtautua. Linjauksena tänä päivänä on avoin ja kunnioittava suhde kaikkiin edellä mainittuihin asioihin, joka luo näkökulmaa sille, että uskontokasvatukseen liittyviin asioihin tulisi saada

tutustua avoimesti. Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet ymmärtää kunkin uskonnollista ja kulttuurillista taustaa. (Varhaiskasvatustilaki. 540/2018). Varhaiskasvatuksen perusteissa (2018) yhdeksi erilliseksi oppimisen osa-alueeksi on luokiteltu ”Minä ja meidän yhteisömme”. Tämä osa-alue pitää sisällään esimerkiksi katsomuskasvatuksen ja eettisen ajattelun.

Kasvatuskatsomuksen avulla maahanmuuttajaperhe voivat saada kosketuksen Suomalaiseen kulttuuriin ja sen tarjoamiin juhlapyyhiin, sekä siihen kuinka niitä Suomessa vietetään. Kasvatuskatsomuksen sisällöistä ja sen toteuttamistavoista tulisi keskustella yhteistyössä maahanmuuttajataustaisen perheen kanssa, jotta koko perhe oppii uudesta kulttuurista. Kasvatuskatsomus tarjoaa maahanmuuttajalapselle vuoropuhelua oman uskontonsa ja kulttuurinsa välillä, suhteessa muihin kulttuureihin ja katsomuksiin. Kasvattajan tehtävänä on huolehtia muiden kulttuureiden tuomat haasteet varhaiskasvatuksen osa-alueiden toteuttamista suunnitellessaan. (Saarinen. 2002:15.)

Ajanmukaista työtetta ja tulokulmaa asioiden opettamiselle saattaa olla haastava löytää työtä tehdessään. Raamatulliset kertomushetket ovat jääneet unholaan sellaisessa muodossaan ja tilalle on otettu keskustelevala, lapsilähtöinen näkökulma. Hengellisyyttä käsittelevät asiat saattavat tulla lapsiryhmän omista vapaa-ajan kokemuksistaan, esim. hautajaisista, ristiäisistä tai kastejuhlasta joiden tiimoilta lapset alkavat itse keskustelemaan. Tällöin lapsi haastaa vertaisryhmäläisiään ja kasvattajiaan keskusteluihin. Tämän tapaisien keskustelujen avulla ryhmän muut lapset saavat tietoa erilaisista tavoista viettää esim. juhlapyyhiä tai muita uskonnollisia rituaaleja. Kasvatuskasvatus on tärkeä osa-alue monikulttuurisessa kasvatusympäristössä. Se avaa lapselle tietämystä maamme kulttuurisista juurista ja antaa kokemuksen jatkuvuudesta. Kasvatuskasvatuksen avulla lapsi saa myös rakennusaineiksia kulttuuri-identiteetin kehittymiselle. Aikuisen roolina katsomuskasvatuksessa on luoda myönteinen ja hyväksyvä ilmapiiri ja luoda turvallinen ympäristö tämän aihealueen keskusteluille lapsiryhmässä. Aikuisella on herkkyys kuulla ja ymmärtää lapsen maailmaa ja lasta ei tule jättää yksin syvien kysymysten äärelle. (Saarinen.2002:10-13.)

Pellikan (2017:150-155) mukaan lapsen päiväkodin aloituksen myötä lapsi alkaa ymmärtämään, että hänen ja hänen perheensä maailmankatsomuksen ohella on olemassa muitakin uskontoja ja maailmankatsomuksia. Suomalaisessa kulttuurissa uskonnot ja

katsomukset näkyvät kuitenkin satunnaisesti ja ajoittain lapsen elämässä. Lapsen kasvuympäristö on tänä päivänä kuitenkin uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja kulttuurillisesti moninainen. Varhaiskasvatuksessa erilaiset uskonnot ja kulttuurit saattavat herättää paljon keskustelua siitä näkökulmasta minkälaisia rajoitteita, haasteita ja muutoksia ne aiheuttavat arkea suunnitellessa. Pellikka (2017:150-155) kirjoittaa artikkelissaan varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen olevankin yleissivistävää toimintaa, jonka toteutumisesta pedagoginen vastuu on päiväkodin henkilöstöllä. Yksi tapa käsitellä uskontoon ja katsomukseen liittyviä asioita neutraalilla tasolla on käydä lapsiryhmässä yhdessä läpi lapsia askarruttavia kysymyksiä ja kokemuksia. Urbani (2014:88) lainaa Habermansia (2004) avaamalla pedagogiikassa toisinaan käytössä olevaa katsomuksetonta lähestymistapaa erilaisia katsomuksia kohtaan. Tässä katsomustavassa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvät asiat sivuutetaan täysin. Kyse ei täten ole katsomuskasvatuksen opettamisesta, koska aihe sivutaan täysin jättämällä se opettamatta. Uskonnoille ei siis ole annettu tilaa vastaavanlaisessa pedagogiikassa. (Urbani.2014:88.)

5 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät ja toteutus

Opinnäytetyöni on laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimustyö. Laadullisen työn keskiössä ovat merkitykset, jotka voivat ilmentyä moninaisin tavoin (KvaliMOTV.n.d.) Hirsijärvi – Hurme (2014.) lainaavat Hammersleyn (1992) kirjoitusta laadullista tutkimusmenetelmän teoriasta. Teoriassa laadullisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on kulttuuristen säännönmukaisuuksien löytäminen.

5.1 Aineiston keruu ja analyysi

Opinnäytetyössäni käytin puolistrukturoitua haastattelua, eli teemahaastattelua. Koin, että tämä haastattelumuoto palvelee eniten tutkimustyöni tekoa. Haastattelun kuvataan olevan joustava menetelmä, jonka avulla voidaan sijoittaa haastateltavan puhe laajempaan kontekstiin, sekä tarvittaessa voidaan selventää vastauksia. Haastatteluun liittyy toki myös haittoja, kuten vapaamuotoisen haastatteluaineiston analysointi, tulkinta ja

raportointi. Haastattelut itsessään ovat aikaa vieviä, vaikkakin mahdollistavat suoran kielellisen vuorovaikutuksen haastateltavan kanssa. (Hirsijärvi – Hurme. 2014:34-35). Teemahaastattelun lisäksi kävin avointa sähköpostikeskustelua varhaiskasvatuksen suunnittelijan kanssa liittyen Tampereen kaupungin yleisiin linjauksiin koskien työskentelytapoja eri kieli- ja kulttuuritaustaisten asiakkaiden kanssa. Tehtävänäni haastattelijana oli kerätä ajatuksia, käsityksiä ja kokemuksia. (Hirsijärvi – Hurme. 2014: 41-42.) Haastattelulomake (liite1.) on etukäteen laadittu lomake. Haastattelukysymykset nousivat tutkimukseni teorioista. Haastattelulomakkeet olin antanut haastateltaville etukäteen, jotta heillä olisi aikaa hieman pohtia vastauksia.

Haastatteluista saamani aineiston analysoin tekemällä sisältöanalyysin. Haastatteluisani osan haastateltavien kanssa syntyi aiheesta syvempikin dialogi ja täten aineistoa kertyi runsaasti. Aihe oli puhutteleva ja haastateltavilla oli paljon kokemuksia aiheesta. Itse haastattelutilanteessa aloin jo luoda analyysia toistuvista ilmiöistä. Laadullisen analyysin pääpiirteiden hahmottelua voidaankin jaotella seuraavaan tapaan: 1.analyysin aloittaminen jo haastattelutilanteessa. 2. aineistoa analysoidaan lähellä sen kontekstia. 3. tutkija päättelee aineistolähtöisesti. 4. moninaiset analyysitekniikat. (Hirsijärvi – Hurme. 2014: 136-137.)

5.2 Opinnäytetyön toteutus

Aineiston keruu lähti käyntiin keväällä 2018. Tapasin tällöin varhaiskasvatuksen suunnittelijan, jolle esitin ajatukseni opinnäytetyön aiheesta. Jäin kuitenkin syventämään aiheettani ja rajasin työni tavoitteita ja tarkensin tutkimuskysymyksiäni. Pohdin pitkään työtäni ja sen toteutus näkökulmaa. Haastattelut henkilöstölle tein maaliskuun aikana 2019. Haastattelut toteutettiin henkilöstön työpäivän ohella.

5.2.1 Teemahaastattelu

Haastattelut toteutin 9 yhteistyöpäiväkotini työntekijälle. Vastaajista viidellä oli varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuus ja neljällä varhaiskasvatuksen hoitajan kelpoisuus. Haastattelut tallensin nauhurille, kirjasin ydinasioita haastattelun aikana paperille, sekä keräsin lopuksi haastattelukaavakkeet. Haastattelun

aineisto tuhotaan asianmukaisella tavalla tutkimustyön hyväksymisen jälkeen. Aikaa haastateltavaa kohden olin varannut 30 minuuttia. Haastatteluni päätemana oli kulttuurisensitiivinen työote eri kieli- ja kulttuuritaustaisten asiakkaiden kanssa, lapsen kielellisten valmiuksien tukeminen ja yhteistyö huoltajien kanssa. Haastattelujen jälkeen koin, että sähköinen kyselykaavake olisi voinut toimia paremmin, jolloin työntekijä olisi mahdollisesti voinut varata paremmin aikaa vastausten antamiseen. Sähköisen kyselykaavakkeen koin kuitenkin olevan vähemmän sitouttava, kuin keskusteleva haastattelutilanne.

Kulttuurisensitiivisessä työotteessa teemana oli omien sisäisten arvojen vaikutus työntekijälle, sekä vieraskulttuurisen asiakkaan kohtaaminen sensitiivisesti. Lapsen kielellisten valmiuksien tukemisessa teemana oli saada näkemyksiä siitä, kuinka lapsen omaa äidinkieltä, sekä kehittymässä olevaa suomen kieltä voidaan tukea varhaiskasvatuksessa. Huoltajien kanssa yhteistyötä tehdessä haastattelun teemana oli poimia ajatuksia siitä, onko työntekijän näkökulmasta heillä riittäviä työkaluja kommunikoida vieraskielisen asiakkaan kanssa riittävällä tasolla, jotta tiedonkulku sujuu saumattomasti päivän tapahtumista. Lisäksi katsomuskasvatusta koskevassa kysymyksessä teemana oli tarkastella katsomuskasvatuksen toteuttamisen keinoja.

5.3 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettiset huomiot

Tutkimustyötä tehdessä eettisiä seikkoja on huomioitava jatkuvasti. Ihmistieteiden eettiset periaatteet ovat jaoteltu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2009) mukaan kolmeen eri kokonaisuuteen, jotka ovat itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen, sekä yksityisyys ja tietosuoja. (Ranta – Kuula-Luumi.2017). Haastatteluihini osallistuminen perustui haastateltavan vapaaehtoisuuteen. Haastattelukysymysten ennalta näkeminen ja kysymyksiin tutustuminen antoi haastateltavalle mahdollisuuden kieltäytyä haastattelusta. Ennen haastattelun aloittamista kävimme vielä läpi haastateltavana kanssa läpi työn tarkoitusta, sekä työn keskeisiä teemoja. Keskustelimme myös, että haastatteluvastaukset perustuvat kunkin omaan subjektiiviseen näkemykseen aiheesta. Haastattelut käytiin anonymistisesti siltä osin, että vain tutkintonimike kirjattiin ylös. Kerroin myös ennen haastattelun aloitusta äänitteen taltioinnista, sekä taltioinnin säilytyksestä ja tuhoamisesta. Ennen haastattelujen aloittamista olen saanut Tampe-

reen kaupungilta tutkimusluvan haastateltavaan yksikköön, sekä sen työntekijöihin. Tutkimusluvan saatuaani olen ollut yhteydessä haastatteluyksikön yhteistyöhenkilöni, joka on vienyt henkilöstölle tiedoksiannon haastatteluistani sähköpostikirjelmän muodossa. Haastattelulomakkeet olen jakanut henkilöstölle ennakoon, lukuun ottamatta sillä hetkellä poissaolevia työntekijöitä. Työskentelen itse keväällä 2019 yhteistyöpäiväkodissani.

6 Tutkimuksen tulokset

Tulokset perustuvat henkilöstöhaastattelusta saamaani aineistoon. Haastattelukaavakkeessa oli 9 kysymystä, sekä lisäksi vapaan kommentoinnin mahdollisuus. Vapaa kommentointi -osio jäi jokaisessa haastattelussa tyhjäksi. Haastattelurunko sisältää neljä eri luokkaa, joihin olen jakanut tulokset ja johtopäätökset. Luokat ovat yhteistyö huoltajien kanssa, lapsen kielellisen kehityksen tukeminen, kulttuurisensitiivinen työote ja katso-muskasvatus. Haastattelujen vastauksiin viittaa lyhenteellä A1, A2, A3...täten säilyt-täen haastattelut anonymoineina. Lyhenteet eivät vastaa haastattelujärjestystä.

6.1 Yhteistyö huoltajien kanssa

Yhteistyöhön päiväkodin ja huoltajien välillä liittyvät lasten hoitopäivään liittyvät asiat ja päiväkotiin liittyvät tiedotusta koskevat tekijät, perheen ja lapsen tukeminen uudessa kulttuurissa, sekä huoltajien mahdollisuus osallistua toimintaan kertomalla lapsen kulttuurillisiin tekijöihin. Kolme vastaajista kertoi perheiden jakavan mielellään kulttuurista tietoa, kun työntekijä itse tekee aloitteen. Keskustelutilanteet kulttuuriin liittyvistä teki-jöistä tuli kaikkien vastausten perusteella joko lapsen tuonti- tai haku tilanteessa tai var-haiskasvatuskeskusteluissa. Vastaajista neljä koki, että perheet eivät varsinaisesti tuo esille omaan kulttuuriin liittyviä tekijöitä. Syyksi tähän vastaajat pohtivat riittämätöntä kie-litaitoa.

Jos vanhemmilta tulisi jotain, se otettais vastaan. (A1)

Kuinka isä hoitaa ja äiti hoitaa, siitä on puhuttu. (A2)

Lapsen ja perheen tukemisesta uudessa kulttuurissa ja kotoutumisessa oli vastaajilla lähes yhtenäinen ajatus. Vastaajista kuusi oli sitä mieltä, että he kulkevat lapsen rinnalla

lapsen arjessa ja perheen kanssa voi kielitaidon puitteissa keskustella heitä askarruttavista asioista. Vastaajat kokivat myös tärkeänä, että Suomalaisesta kulttuurista kerrotaan huoltajille. Kaksi vastaajista toi esille huomioon, että työtä tehdään lapsen tarpeet etusijalla.

Yksi äiti haluaisi niin ku lapselleen myös halal lihaa, me emme voida tällaisia, eihän se ole edes meistä kiinni. (A2)

Kuulumisten vaihtoon huoltajien kanssa lapsen päivän kulusta, sekä yleisten asioiden tiedottamiseen liittyvistä vastauksista tuli ilmi, että vastaajista viisi otti perheitä toisinaan kahden kesken rauhallisempaan paikkaan varmistaakseen, että huoltajat ovat ymmärtäneet viestintää koskevan sisällön. Tampereen kaupungilla on valmiiksi käännettyjä paperisia lomakkeita eri kielille, joiden käytön toi esille haastattelujen mukaan neljä henkilöä. Tulkkipalvelut tulivat esille jokaisen haastateltavan kohdalla jossain vaiheessa haastattelun kulkua. Asiakkaiden sukulaissuhteita on hyödynnetty kuuden vastaajan vastauksien perusteella. Asiakasperheellä on ollut esimerkiksi paremmin suomea puhuvia sukulaisia toisen ryhmän lasten huoltajana ja näin ollen tiedonkulkua yleisten asioiden kohdalla on helpotettu sukulaisen välityksellä. Yhteisen ymmärryksen löytymiselle on myös hyödynnetty eri kielitaustaisia opiskelijoita ja harjoittelijoita. Tärkeissä neuvotteluissa tai salassa pidettävissä asioissa on kuitenkin aina asioitu tulkin kanssa. Kuvien käyttöä kommunikoinnin tukena hyödynsi yksi vastaaja, kun taas lisää nopeita ja helppokäyttöisiä sovelluksia puhelimeen toivoi yksi vastaajista. Tulka puhelinsovelluksesta emme haastatteluissa keskustelleet kuin yhden vastaajan kanssa.

Isommista asioista kysymme vielä aina onko se kunnossa? ootteko te ymmärtänyt?... sitten jos ei ole, niin ne tullu sillainki tullu tonne, että nukkariaikana ja yhdessä käyty koneelta läpi. Yritetty auttaa pitkälle. (A3)

6.2 Lapsen kielellisen kehityksen tukeminen

Haastatteluissa lapsen kielellistä kehitystä käsiteltiin lapsen omaan äidinkieleen liittyen, sekä suomen kielen oppimiseen ja opettamiseen liittyvillä teemoilla. Lapsen oman äidinkielen kehittymistä tuettiin kannustamalla vanhempia käyttämään kotona äidinkieltään, sekä päiväkodissa annetaan mahdollisuuksien mukaan kielisuihkuja vierailta kielillä. Sa-

maan kieliryhmään kuuluvilla lapsilla on mahdollisuus leikkiä keskenään hoitopäivän aikana ylitse ryhmärajojenkin. Kasvattajilla oli haastatteluvastausten mukaan kiinnostusta lapsen omaa äidinkieltä kohtaan ja toisinaan he ovat kyselleet huoltajilta avainsanoja kuten äiti tai ruokaa ymmärtääkseen lapsen tarpeita paremmin. Suomen kielen opettaminen tapahtuu päiväkodeissa arjen rikkaalla sanoittamisella. Lapsille on lainattu kuvasanakirjoja, joiden avulla harjoitellaan suomen kielen sanastoa. Puheessa huomioidaan selkokieliisyys ja osassa ryhmistä kasvattajan on tietoisesti läsnä leikkitilanteissa sanoittamalla rikkaalla kielellä lapsen leikkiä. Pictokuvien käyttö tuli esille vain yhdessä haastattelussa.

Meillä on vaikkapa kotileikissä aikuinen mukana, joka tietoisesti sanoittaa lasten leikkiä rikkaalla kielellä... vaikkapa nyt sinä laitoit leivän lautaselle. Leipä on lautasella. Haluatko sinä syödä leipää? (A4)

6.3 Kulttuurisensitiivinen työote

Kulttuurisensitiivisyyteen liittyvissä haastattelukysymyksissä haastateltavat saivat pohtia myös omien arvojen muokkaantumista eri asiakasryhmien ansioista. Monikulttuurisessa toimintaympäristössä työskentelevät varhaiskasvattajat kokivat monikulttuurisuuden työssään rikkautena, avartavana ja opettavaisena. Haastatteluista kävi myös ilmi, että toisinaan kaikkia uusia tapoja on vaikea ymmärtää niiden ollessa itselleen kovin vieraita. Päiväkodissa eroja kulttuureiden välillä saattoi näkyä mm. ruokailutilanteissa, sekä nukkumaan mennessä vaatetuksen suhteen. Vastaajat kokivat tärkeänä kiinnostuksen ja avoimuuden vieraita kulttuureita kohtaan. Kysyessäni kuinka lapsen omaa kulttuuria ja sen esille tuomista tuetaan ryhmässä, oli havaittavissa ajatusta siitä, että pienempien lasten (0-3 vuotiaat) kohdalla tämä oli haastavampaa, kuin puhuessamme 4-5 vuotiasta. Yhteisen kielitaidon puute ja ymmärryksen puute oli osan vastaajien mielestä harmittava tekijä.

Tietysti yhteisen kielen löytyminen ja samalla aaltopituudelle pääseminen vaatii itseltäkin paljon, ja on ehdottomasti avainasemassa yhteistyön tekemiselle (A5)

Tärkeä arvo on erilaisuuden kunnioittaminen. (A6)

6.4 Katsomuskasvatus

Seuraavaksi haastatteluissa käytiin läpi katsomuskasvatukseen liittyvää teemaa sekä sitä, miten katsomuskasvatus toteutuu monikulttuurisessa ympäristössä. Katsomuskasvatukseen ja sen opettamiseen suhtaudutaan haastattelujen pohjalta neutraalisti ja lapsilähtöisesti. Katsomuskasvatus miellettiin uskonnolliseen opetukseen ja se liitettiin herkästi kirkossa käyntiin. Mikäli kyseessä on kristillinen tapahtuma, on kuitenkin järjestetty vaihtoehtoista toimintaa heille, jotka eivät kirkkoon osallistu. Katsomuskasvatus toteutettiin kuitenkin tietoisesti eettisten ja moraalisten asioiden käsittelynä. Osa vastaajista kertoi, että katsomuskasvatusta ei toteuteta laisinkaan ja osa pohti lasten ikäjakamaa. Ryhmissä pääosin kuulostellaan lasten tarpeita ja sitä mitä he haluavat tietää. Jokaisella lapsella on oikeus kertoa omista katsomuksistaan.

Toisaalta se on vähän rikkaus muille lapsille ja toki meillekin. No, loppuviimeks jos puhutaan näistä tällasista, että käydään kirkoissa tai jossain tällaisissa, niin nehan on aika pieni osuus nykyään, että ne on niinkun mukana kaikissa lauluissa ja leikeissä... joulukirkossa osa jäi tänne ja meillä oli täällä omaa ohjelmaa, ei heidän kulttuurin mukaista... heitä on kuitenkin enemmän kuin yksi tai kaksi. En usko, että he kokevat jäävänsä ulkopuolelle. (H7)

Aikaraja tulee vastaan mitä rupeaa omassa työssään painottamaan (H8)

7 Johtopäätökset

Tutkimuskysymykseni ollessa *millaiset toimintatavat ovat hyviä tukemaan kasvattajien työtä monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa, sekä millaiset toimintatavat tukevat eri kieli- ja kulttuuritaustaista lasta integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan* peilaan saamani vastauksia näihin kahteen kysymykseen. Tutkimustuloksia analysoidessani kiinnitin huomiota kasvattajien kaiketi sensitiiviseen työotteeseen vieraita kieliä ja kulttuureita kohtaan. Kielitaidon puute yhteistyössä on yksi haaste varhaiskasvattajan arjessa. Haastatteluista saamani vastausten perusteella lapsen etu menee kuitenkin kaiken ylitse ja kommunikaatiossa on käytössä paljon erinäisiä keinoja toimia.

7.1 Yhteistyö huoltajien kanssa

Yhteistyö huoltajien kanssa koettiin toisinaan haastavaksi yhteisen kielen puuttumisen vuoksi. Työntekijät olivat hyödyntäneet työssään erinäisiä keinoja toteuttaa kommunikaatiota, mutta silti pictokuvien käyttö huoltajien kanssa oli vähäistä. Valmiiksi räätälöity kommunikoitipaketti picto kuvineen voisi helpottaa varhaiskasvattajien ja huoltajien yhteistyötä arjen tilanteissa. Tulkin käyttö miellettiin helpoksi ja tulkkeja Tampereella on saatavilla eri kieli ryhmille. Tampereen kaupungin linjausta tulkin käytöstä on kerrottu tässä työssä aiemmissa luvuissa. Tulka sovelluksesta ja sen toimivuudesta ei haastattelulla ollut vielä kokemuksia haastatteluajankohtana. Pohdin, kuinka työntekijät saisivat varmuutta hyödyntää tätä puhelimessa kulkevaa apuvälinettä yhteistyön helpottamiseksi. Vastaajat kuitenkin toivat esiin yhteistyötä hankaloittavaksi asiaksi yhteisen kielen puuttumisen. Tampereen kaupungin työntekijät voivat hyödyntää internetistä löytyvää Tasku nimistä palvelinta, josta löytyy eri kielille käännettyjä tiedotteita. Tiedotteiden aktiivinen esille laitto asiakkaiden äidinkielellä olisi suotavaa. Kasvattajien ollessa aktiivisia huoltajat kertoivat mielellään omasta kulttuuristaan ja siihen vaikuttavista seikoista, kuitenkin yhteistyötä päiväkodin ja huoltajien välillä ei siinä määrin ollut, että huoltajia olisi pyydetty esimerkiksi tuokioille kertomaan omasta kielestään ja kulttuuristaan. Kieli-aidon ollessa puuttellinen voisi tuokiolla hyödyntää vaikkapa valokuvia kotimaastaan.

7.2 Lapsen kielellisen kehityksen tukeminen

Suomen kielen kehittymisen ja opettamisen tueksi on olemassa runsaasti materiaalia, joita on helposti saatavilla esimerkiksi alueen varhaiskasvatuksen erityisopettajan välityksellä. Suomen kielen opettamisessa yhteistyöpäiväkodeissa on huomioitu arjen sanoittamisen tärkeys, sekä aikuisen tietoisien läsnäolon ja leikin sanoittamisen merkitys. Pictokuvien säännöllinen käyttö ei kuitenkaan tullut esille haastatteluissa puheen tukemisen apuvälineenä. Lapsen ollessa visuaalinen oppija kuvien käytöstä olisi apua. Aiemmassa kappaleessa on kerrottu, että Tampereen kaupungilla on mahdollisuus tarvittaessa saada myös oman äidinkielen opettajan arvio, sekä kuntouttava jakso. Avoimeksi jäi, onko tätä palvelua hyödynnetty tai onko sille ollut tarvetta. Kasvattajien kielitietoinen

ja kulttuurisensitiivinen työote on ollut havaittavissa haastattelujen aikana. Lisäksi kasvattajilla on aitoa kiinnostusta vieraita kieliä kohtaan, siinä määrin kuin on mahdollista oman työn ohella perehtyä uusiin kieliin.

7.3 Kulttuurisensitiivinen työote

Päiväkodissa työskennellessämme arjen keskellä keskitymme helposti työssämme vain lapseen. Lapsen ympärillä on kuitenkin huoltajat, joiden hyvinvointi vaikuttaa suoranaisesti lapsen hyvinvointiin. Kasvattajat kohtaavat tulosten mukaan lapsen empaattisesti ja ottaen vieraat kulttuurit myös itselleen avartavana ja rikastuttavana. Lapsen integroitumiseen vaikuttavia tekijöitä olen tuonut esille teoriaosuudessani. Oppimisympäristön myönteisellä ilmapiirillä on vaikutusta lapsen integroitumiseen. Osa kasvattajista auttoi perhettä työssään paljonkin, jolloin perhe ja lapsi tai lapset kotoutuvat yhteiskuntaamme helpommin. Varhaiskasvatuksen ammattilaisena me edustamme myös omaa kulttuuria ja sen hyviä tapoja kohdatessamme vieraskulttuurisen perheen. Varhaiskasvattajan on hyvä toisinaan pohtia omia arvoja, sekä oman työn merkitystä ja arvoa yhteiskunnallisella tasolla.

Monikulttuurinen työnteke koetaan päiväkodissa antoisaksi, mutta on löydyttävä todellista empatia kykyä ja taitoa asettua toisen asemaan, ymmärtämättä välttämättä missä todellisessa pelossa perhe on mahdollisesti ollut ja mitä kaikkea pieni lapsi on elämäpolullaan saattanut nähdä. Näkisin varhaiskasvatuksessa vieraskulttuuristen ammattilaisten käytön suurena rikkautena henkilöstössä, jotka voisivat raottaa myös kulttuurien eri tapoja toimia ja kasvattaa lasta päivähoidon henkilöstölle, sekä vastavuoroisesti he voisivat olla kulttuuritulkkeina päiväkodilta lapsen kotiin päin.

7.4 Katsomuskasvatus

Katsomuskasvatuksen käsittely oli osalle kasvattajista vierasta tai sen opettaminen koettiin jopa vähäiseksi. Myös lapsien ikäjakaumalla oli vaikutusta aiheen tärkeyttä ajatellen. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on antaa lapselle valmiudet ymmärtää lähiyhteisön moninaisuutta. Katsomuskasvatuksen opettamisen lähtökohtana on antaa lapselle mahdollisuus tutustua lapsiryhmässä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin. Uskonnottomuutta

tulee tarkastella siinä missä uskontoja ja katsomuksiakin. Tavoitteena katsomuskasvatuksessa on edistää lapsen ymmärrystä, sekä kunnioitusta eri katsomuksia kohtaan ja tukea myös katsomuksellisen identiteetin tukemista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016.) Katsomuskasvatus miellettiin herkästi ainoastaan uskontokasvatuksen opettamiseen. Aiheeseen liittyy kuitenkin paljon muitakin tekijöitä kuin esimerkiksi kristillisten juhlapyhien vietto kirkkokäynnin merkeissä. Katsomuskasvatusta ei tulisi myöskään jättää vallan opettamatta aiheen arkaluontoisuuden vuoksi.

8 Pohdintaa

Monikulttuurinen työskentely ja maahanmuuttajien asema yhteiskunnassamme on itseäni kiinnostava aihe. Näin ollen mielenkiinto opinnäytetyön tekemisellekin on ollut jatkuvasti läsnä läpi koko tutkimustyön prosessin. Varsinkin teoriaosuuden laajentaminen ja tiedonhakeminen oli mieleistä. Toisinaan tutkimuksen tekemiseen tuli pitkiäkin taukoja, joiden jälkeen kirjoittaminen tuntui haastavalta. Tämän tyyppinen tutkimustyön tekeminen oli minulle ensimmäinen. Haastattelukysymysten laatiminen oli minulle helppoa, koska ajatukset kysymyksiin tuli lukemistani teorioista. Haastattelukysymyksien avulla halusin saada varhaiskasvattajilta tietoa, kuinka he kokevat monikulttuurisuuteen liittyviä tekijöitä. Toivon, että tutkimustyöni valmistumisen jälkeen yhteistyökumppanin saa arvokasta tietoa henkilöstön kouluttamista varten. Työni tutkimuskysymys ja otsikointi muuttui työn kirjoitusvaiheessa. Alun alkaen ajatus oli tutkia aihetta enemmän kotouttamisen näkökulmasta. Opinnäytetyön tekeminen itsessään oli minulle pitkä aikainen prosessi ja palautuspäivä muuttui myöhäisemmäksi. Yhteistyöni Tampereen kaupunkiin olisi voinut olla aktiivisempaa. Lähinnä tiedotin vain työni etenemisestä, sekä haastattelujen ajankohdista. Tutkimusluvat työlleni tuli nopeasti. Tutkimuslupa myönnettiin myös toiseen varhaiskasvatus yksikköön, mutta aikataulullisista syistä en tehnyt haastatteluja siellä.

Prosessin aikana sain paljon lisää tietoa lukemastani teorioista ja pohdin aihettani myös yhteiskunnallisella tasolla. Työni fokusoitui varhaiskasvatuksessa tehtävään monikulttuuriseen työhön. Monikulttuurista työtä tehdessä on hyvä muistaa asiakkaan haavoittuva asema. Maahanmuuttaja perheet ovat tulleet Suomeen erilaisista syistä; toiset työn perässä, toisen turvallisen elämän toivossa. Perheelle muutto aiheuttaa aina stressiä,

saati että vastassa on aivan uudenlainen kieli ja kulttuuri. Kotimaahan on jäänyt paikka, joka on kodiksi mielletty, sekä ystävät, sukulaiset ja koko ihmisverkosto ympäriltä. Kaipuu on kova. Koko perhe on kovilla ja monikulttuuristen lasten kanssa työskennellessä tulisi nähdä asioita lasta pidemmälle ja osattava ohjata koko perhettä asettumaan uuden maan tapoihin sensitiivisellä työotteella. Perheelle on kuitenkin annettava aikaa sopeutua monien vaiheiden ja tunnemyllerrysten läpi, joita he kokevat elinympäristön muuttuessa. Perheillä voi olla myös huoli jatkostaan oleskelun suhteen Suomessa; onko mahdollista saada jatkolupaa vai joutuuko palaamaan takaisin mahdollisesti kotimaahansa pelkäämään kuolemaa? Kaikki perheen sisäiset huolet heijastuva lapseen. Lapsi oireilee päiväkodissa ja osaammeko me ymmärtääkään kaikkea tämän pienen lapsen ympärillä tapahtuvaa ja tapahtunutta.

Ajatuksena tutkimukseni jatkolle olisi kartoittaa maahanmuuttajataustaisten lasten neurologisten häiriöiden tunnistamista ja erottamista traumaattisista kokemuksista johtuvista käyttäytymismalleista. Tunnistamisen lisäksi pidempiaikaiseksi tavoitteeksi voisin asettaa sen, kuinka huoltajat saadaan sitoutuman neurologisten häiriöiden hoitoon. Asennoituminen neurologisiin häiriöihin saattaa vaihdella meidän omista ajatusmalleista. Mielenkiintoni heräsi myös Tulka puhelin- sovellusta kohtaan ja sen tuomista helpotuksista kommunikoinnissa perheiden kanssa. Jäin pohtimaan kuinka työntekijöitä saataisiin käyttämään uusia työtä helpottavia menetelmiä rohkeammin.

Lähteet

Ahtiainen, Hanna. 2011. Maahanmuuttajalasten kotoutuminen Utunmäen päiväkotiiin-Varhaiskasvattajan näkemyksiä. Kymenlaakson Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Halme, Katajamaria – Vataja, Anita. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.

Halme, Katajamaria. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa Nurmilaakso – Välimäki(toim.) 2011. Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino. 86-101.

Hassinen, Sirje. 2008. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki: Finn Lectura.

Hirsijärvi, Sirkka – Hurme, Helena. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus. 25-26.

Isosävi, Sanna – Kuittinen, Saija. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kultuureissa. Teoksessa Alitolppa-Niitamo – Fågel – Säävälä(toim.) 2013. Olemme muuttaneet ja kotoudumme. Helsinki: Väestöliitto. 78-95.

Kaskela, Marja – Kekkonen, Marjatta. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta-Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Kajetski, Tilly – Salminen, Minna. 2018. Uusi matikasta moneksi. Toiminnallista matematiikkaa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Helsinki: Lasten keskus.

Kielilaki 423/2003. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423#L3P18>>. Luettu 9.6.2018.

Kivijärvi, Taru. Vieras- ja monikielisen lapsen ja perheen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala – Turja(toim.) 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 250-262.

KvaliMOTV. Saatavana osoitteessa: <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html>. Luettu 9.4. 2019. n.d.

Kototus. Saatavana osoitteessa: <<https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/saame>>. Luettu 13.3.2019. n.d.

Maahanmuuttovirasto 2019. Tilastot. Saatavana osoitteessa: <<http://tilastot.migri.fi/#applications?start=540&end=551>>. Luettu 5.4.2019.

MUCCA. Arniika Kuusisto. 2010. Kulttuurinen, kielellinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus päiväkodissa: haasteita ja mahdollisuuksia. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Saatavana osoitteessa: <https://tuhat.helsinki.fi/portal/files/80374213/Kuusisto_A_2010_Kulttuurinen_kielellinen_ja_katsomuksellinen_monimuotoisuus_p_iv_kodissa.pdf>. Luettu 12.2. 2018.

Moniku hanke 2005-2007. Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Saatavana osoitteessa: <http://www.socca.fi/files/161/Monikulttuurisen_maahanmuuttajatyon_toimintamalli_2008.pdf>. Luettu 1.6.2018.

Mäkisalo – Ropponen, Merja. Tavoitteena kotoutuminen- Valtion kotouttamisohjelman 2012-2015 painopistealueita. Teoksessa Hiltunen(toim.) 2012. Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. 20-29.

Niemeläinen 2015. Saatavana osoitteessa: <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002873585.html>>. Luettu 1.4.2019.

Opetushallitus. Saatavana osoitteessa: <http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetus-suunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/103/0/uudet_varhaiskasvatus-suunnitelman_perusteet_paatetty> Luettu 12.2.2018. n.d.

Opetushallitus 2018. Valtakunnallisen varhaiskasvatuksen perusteet 2018. Saatavana osoitteessa: <http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus> Luettu 12.2.2018.

Paavola, Heini – Talib, Mirja-Tytti. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Juva: Bookwell Oy.

Pellikka, Ismo. Katse katsomuskasvatukseen. Teoksessa Hujala – Turja(toim.) 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.150-155.

Papunet. 2018. Kuvio 2. Saatavana osoitteessa: <<http://papunet.net/kuvatyokalu/>>. Luettu 16.4. 2018.

Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa 2018. PALOMA-käsikirja. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136193/URN_ISBN_978-952-343-100-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 24.4.2018.

Räty, Minttu. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Saarinen, Seija. Uskontokasvatuksen arkea ja juhlaa. Teoksessa Saarinen (toim.)2002. Kaikille tilaa riittää. Helsinki: Lasten Keskus. 10-16.

Saastamoinen, Reeta – Sova, Piia. 2014.Monikulttuuristen lasten kotoutuminen päiväkodissa. Sosiaalialan koulutusohjelma. Oulun Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Saukkonen, Pasi. 2010. Kotouttaminen ja kulttuuripolitiikka. Cupore. Julkaisuja 19/2010. Helsinki: Yliopistopaino.

Savolainen, Virve. 2019. Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen suunnittelija. Sähköpostiviesti 16.3.2019. Tekijän hallussa.

Suomen perustuslaki 731/1999. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>>. Luettu 6.4.2019.

Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017. Saatavana osoitteessa: <https://www.tampere.fi/tiedotot/t/D4Vtwmf8d/Tampereen_varhaiskasvatussuunnitelma_2017.pdf> Luettu 12.2.2019.

Tilastokeskus. Taulukko 1. Sähköposti viesti 13.4.2018. Tekijän hallussa.

Tuomela 2015. Saatavana osoitteessa: <<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/pakolainen-kiintiopakolainen-turvapaikanhakija-kansalaisen-aapinen-maahanmuutosta/5271844#gs.3bd4y0>> Luettu 3.4.2019.

Urbani, Martin 2014. Uskonto ja katsomukset varhaiskasvatuksen pedagogisissa toimintaympäristöissä. Teoksessa Urbani, Martin – Poulter, Salla – Kallioniemi, Arto (toim.) 2014. Uskonto lapsuuden kulttuureissa. Helsinki: Lasten Keskus.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>. > Luettu. 20.7.2018.

Verkkoluento. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen. Leikin merkitys varhaiskasvatuksessa. Tarkka, Kirsi – Helin, Elisa. Opetushallitus. n.d. Katsottu 21.5.2018.

YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989. Saatavana osoitteessa: <<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>>. Luettu 15.5.2018.

9 Liitteet

Liite1. Haastattelukaavake

1. Miten lapsen omaa kulttuuria ja sen esille tuomista tuetaan ryhmässänne?
2. Miten vanhemmat voivat jakaa henkilökunnalle tietoa heidän omasta kulttuuristaan ja tavoistaan? Jakavatko he?
(Onko vanhemmat tulleet esim. mukaan tuokioille kertomaan tavoistaan? opettamaan kieltä?)
- 3a. Miten lapsen äidinkieltä tuetaan ryhmässänne? Onko se mahdollista?
- 3b. Lapsen vertaisryhmään integroitumisen kannalta suomen kielen kehittyminen on avainasemassa. Kielen oppimisen avulla lapsi pääsee paremmin osaksi ryhmää, sekä mukaan leikkeihin. Kuinka ryhmässänne toteutetaan kielenopettamista, muutoin kuin S2 ryhmissä ja arjen tilanteisiin liittyvällä kasvattajan rikkaalla kielellä?
4. Miten katsomuskasvatusta toteutetaan ryhmässänne? Millaisia haasteita katsomuskasvatuksen opettaminen on tuonut eteen monikulttuurissa lapsiryhmässä?
5. Miten mielestäsi työntekijänä voit tukea lapsen ja perheen kotoutumista?
6. Onko ryhmässänne/talossanne vieraskulttuurisia työntekijöitä? Onko heillä jokin erityisrooli esim. samaa kieltä puhuvien lasten kanssa?
7. Minkalaisia muutoksia (mahdollisuudet/ haasteet) monikulttuurinen toimintaympäristö/työympäristö on tuonut omiin arvoihisi ja työhösi? Onko varhaiskasvatuksessa mielestäsi jotain kehitettävää, jotta voisit toteuttaa monikulttuurista työtä vieläkin paremmin?
9. Miten talossanne toimitaan tiedotuksen suhteen, jotta varmistutte, että eri kieliryhmiin kuuluvat asiakkaat ymmärtävät viestien merkityksen? (esim. Päikky sovelluksen ja Helmen kautta tulevat viestit.)
10. Vapaata kommenttia aiheesta.